

Vlaanderen
is erfgoed

Wijzigingsdossier Tuinprieeltje in Bilzen

Wijziging van het ministerieel besluit van 6 november 1985 tot bescherming als monument van het tuinprieeltje in Bilzen wegens verplaatsing

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Wijzigingsdossier:

Tuinprieeltje, Bilzen, Demerlaan 2A, oorspronkelijke Kloosterstraat zonder nummer – monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/73006/130.1

27/05/2022

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	5
1.3.	Historiek van het beschermings- en beheersdossier	5
2.	Evaluerend gedeelte	5
2.1.	Evaluatie van de impact van de wijziging op de erfgoedwaarden, de beheersdoelstellingen en de bijzondere voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud	5
2.2.	Motivering van de afbakening van de bescherming	6
2.3.	Juridische toestand	6
2.3.1.	Onroerend Erfgoed	6
2.3.2.	Ruimtelijke ordening.....	6
3.	Bronnen	6
3.1.	Archief	6
3.2.	Websites	6
4.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	7
4.1.	Omgevingsplan	7
4.2.	Fotobijlage	7
4.3.	Documentatie	7

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

Dit is het inhoudelijk dossier bij het wijzigingsbesluit van het verplaatste tuinprieeltje in Bilzen. De wijziging van de bescherming kadert in de herziening van het beschermd erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele.

De bescherming van het tuinprieeltje werd onderzocht in het project 'Aangetaste en verdwenen beschermingen' (2020-2021)¹. Hierin zijn beschermingen onderzocht van bouwkundig, houtig en landschappelijk erfgoed met een onduidelijke fysieke toestand. Het onderzoek had een driedelige bedoeling:

- Nagaan wat de huidige fysieke toestand van het beschermd erfgoedobject is en in hoeverre het nog beantwoordt aan de toestand waarin het werd beschermd
- Achterhalen welke de oorzaken zijn van eventuele veranderingen
- Een beslissing nemen over de bescherming van het erfgoedobject

Op basis van dit onderzoek zijn 44 volledige en 1 gedeeltelijke opheffing van beschermingen toegevoegd aan de beschermingskalender 2022, evenals 3 wijzigingen van beschermingen van verplaatst erfgoed.

Deze opheffingen en wijzigingen worden gefaseerd uitgevoerd. Het eerste pakket dat hier wordt voorgelegd bevat beschermd bouwkundig en landschappelijk erfgoed waarvan:

- de erfgoedwaarden onherstelbaar aangetast zijn door een ernstige (onvrijwillige) aantasting of calamiteit
- de huidige toestand het resultaat is van werken die zijn vergund door het agentschap Onroerend Erfgoed of zijn voorgangers

Voor vier dossiers in dit eerste pakket wordt de opheffing of wijziging van de bescherming voorgesteld omdat het beschermd onroerend goed met toelating van het agentschap Onroerend Erfgoed of zijn rechtsvoorgangers verplaatst werd en

- het beschermd onroerend goed op de nieuwe locatie opnieuw beschermd werd. De bescherming op de oorspronkelijke locatie wordt om die reden opgeheven.
- de verplaatsing noodzaakt een wijziging van het oorspronkelijk beschermingsbesluit. Het beschermingsbesluit wordt aangepast in functie van een bescherming op de nieuwe locatie.

Hierna volgen nog twee pakketten:

- bouwkundig en landschappelijk erfgoed waarvan de toestand problematisch was op het moment van bescherming
- bouwkundig erfgoed dat gesloopt is

1.1. Situering

Het beschermd tuinprieeltje stond oorspronkelijk op wat vandaag het Jazz Bilzenplein heet, voor het gebouw van het Heilig Grafinstituut. Het werd in 1991 met vergunning verplaatst naar de huidige locatie in het parkje aan de Demerlaan.

De eveneens beschermde beuk naast het tuinprieeltje was toen al verdwenen. De bescherming van deze beuk wordt opgeheven. We verwijzen hiervoor naar het afzonderlijk opgestelde opheffingsdossier.

¹ Voor meer informatie over dit onderzoeksproject verwijzen we naar het online onderzoeksrapport: AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021: *Beschermd, beschadigd, verdwenen. Onderzoek en evaluatie van ernstig aangetast en verdwenen beschermd erfgoed* [online], <https://oar.onroenderfgoed.be/item/6378> (geraadpleegd op 10 februari 2022).

1.2. Historisch overzicht

Het tuinprieeltje werd in 1749 gebouwd als kapel in de tuin van de pastorie, op een terrein dat eigendom was van de Duitse orde². Bouwheer was Ferdinand Damiaan Hendrik, Baron van Sickingen von Ebernburg, landcommandeur (1743-1749) van Alden Biesen. In 1840 werd op het terrein de dekenij gebouwd. De kapel was intussen een tuinprieeltje geworden.

Nog vóór de bescherming in 1985 was de omgeving van het tuinprieeltje al grondig gewijzigd. Door de bouw van een school en parochielokalen was de tuin sterk verkleind. Het tuinprieeltje bevond zich niet meer in de oorspronkelijke omgeving van de tuin maar werd ingesloten door schoolgebouwen. Aan de oorspronkelijke ligging van het tuinprieeltje herinnerde alleen nog de beuk vlak naast het prieel.

1.3. Historiek van het beschermings- en beheersdossier

Het initiatief voor de bescherming van het tuinprieeltje klimt op tot het einde van de jaren 1970³.

In een brief aan de Rijksdienst Monumenten en Landschappen van 25 augustus 1977 zet de staatssecretaris Ruimtelijke Ordening en Huisvesting vraagtekens bij de bescherming van het prieel op deze plaats. De ligging bij de bestaande gebouwen wordt gezien als ongunstig en er wordt voorgesteld om het prieel te verplaatsen. Het idee van een verplaatsing wordt gevolgd door de bevoegde minister in een nota aan E. Goedleven van de Rijksdienst (14 september 1979): "*...wens ik dat het voorstel van het Bestuur Stedebouw en van de P.C.M.L. [Provinciale Commissie voor Monumenten en Landschappen] onderzocht wordt zijnde de eventuele verplaatsing van het tuinprieeltje*".

In 1979 worden het prieel en de beuk ernaast beschermd bij Koninklijk Besluit. Deze bescherming werd geannuleerd omdat de definitieve bescherming niet binnen de wettelijke termijn gebeurde. De beschermingsprocedure werd daarna opnieuw opgestart, wat in 1985 leidde tot de huidige bescherming als monument van het tuinprieeltje en de beuk ernaast. Deze bescherming werd gunstig geadviseerd door de PCML. Prieel en beuk werden beschermd in één ministerieel besluit en werden beide beschermd vanwege de artistieke (in casu architectuurhistorische), historische en esthetische waarde.

Een foto uit 1987 toont de problematische ligging van prieel en beuk, die zijn ingesloten door een hoog schoolgebouw en een verharde parking. In datzelfde jaar krijgt de stad Bilzen van de Rijksdienst toelating tot het kappen van de zieke beuk⁴. In 1991 volgt de verplaatsing van het prieel naar de huidige locatie aan de Demerlaan, met bindend gunstig advies van de Rijksdienst.

Het beschermingsbesluit van 1985 is sindsdien ongewijzigd gebleven.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de impact van de wijziging op de erfgoedwaarden, de beheersdoelstellingen en de bijzondere voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud

Het tuinprieeltje werd in 1991 verplaatst naar het parkje aan de Demerlaan in Bilzen. De verplaatsing gebeurde met bindend gunstig advies door de toenmalige Rijksdienst

² Debonne *et al.* 2021.

³ Onroerend Erfgoed Limburg, Beschermingsdossier 4.01/73006/123.1 OL001234, Tuinpaviljoen en beuk.

⁴ Onroerend Erfgoed Limburg, Lopend archief, Bilzen, tuinpaviljoen en beuk.

Monumenten en Landschappen. In functie van de rechtszekerheid is de aanpassing van de locatie in het beschermingsbesluit vereist.

De wijziging betreft een louter administratieve wijziging van het beschermingsbesluit. Deze wijziging heeft geen gevolgen voor de erfgoedwaarden van het beschermde monument, evenmin voor de beheersdoelstellingen of de bijzondere voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud. De aanduiding van de te registeren en te documenteren erfgoedwaarden die verloren gaan is in dit geval dus niet aan de orde.

2.2. Motivering van de afbakening van de bescherming

De oorspronkelijke plaats van het tuinprieeltje had als adres Kloosterstraat zonder nummer. Vandaag heet deze plaats het Jazz Bilzenplein.

De verplaatsing van het tuinprieeltje gebeurde in 1991 met bindend gunstig advies. Momenteel staat het tuinprieeltje opgesteld op Demerlaan 2A, bekend ten kadaster : Bilzen, 1ste afdeling, sectie M, perceelnummer 329G².

De bescherming beperkt zich tot de omtrek van het tuinprieeltje.

2.3. Juridische toestand

2.3.1. Onroerend Erfgoed

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit opheffingsdossier over gaat.

In de onmiddellijke omgeving van het tuinprieeltje is er geen beschermd onroerend erfgoed.

2.3.2. Ruimtelijke ordening

Het tuinprieeltje is gelegen in woongebied met culturele, historische en/of esthetische waarde (Gewestplan, KB 28 december 1972).

3. BRONNEN

3.1. Archief

Onroerend Erfgoed Limburg, Beschermingsdossier 4.01/73006/123.1 OL001234, Tuinpaviljoen en beuk.

Onroerend Erfgoed Limburg, Lopend archief, Bilzen, Tuinpaviljoen en beuk.

3.2. Websites

DEBONNE V., GYSELINCK J., MICHIELS M. & SCHLUSMANS F. 2021: *Tuinprieeltje* [online], Inventaris Onroerend Erfgoed <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/540> (geraadpleegd op 31 januari 2022)

4. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

4.1. Omgevingsplan

4.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

4.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk opheffingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archieffoto's, bouwplannen, kadastermutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.